

'Finding Willard': Tom Struyf maakt filmische voorstelling over 'utopisch' Amerikaans dorp

Tom Struyf plaatst zijn toeschouwers rond een maquette van het dorp Willard: 'Psychiatrische patiënten leefden er samen met de rest van het dorp en rond de kliniek stond geen hek.' © CLARA HERMANS

'Het was een beetje creepy, alsof ik in een rare film was beland'

Toen theatermaker Tom Struyf per toeval in het Amerikaanse dorpje Willard belandde, raakte hij zo gefascineerd door het gehucht en zijn oude psychiatrisch ziekenhuis, dat hij er prompt een voorstelling over maakte. In *Finding Willard* neemt hij zijn publiek mee terug. **MARIJN SLIJPER**

In de winter van 2018 reist theatermaker Tom Struyf (39) met een vriend naar Amerika. Ze boeken een Airbnb dicht bij New York City. Of dat denken ze toch. Lang heeft het tweetal de kaart niet bestudeerd, want het dorpje Willard ligt weliswaar in de staat New York, maar op zo'n vijf uur rijden van de gelijknamige stad.

Gelukkig is Struyf onmiddellijk gefascineerd door het gehucht. "Er was veel wat tot de verbeelding sprak", vertelt hij. "Behalve theatermaker ben ik tuinontwerper, en ik was onder de indruk van de ruimte en de schoonheid van het landschap. Toen ik vervolgens een eerste wandeling maakte, stuitte ik op zesduizend graven. Die bleken van patiënten te zijn van een voormalig psychiatrisch ziekenhuis dat inmiddels als gevangenis dienstdeed. Tegen de achtergrond van een sombere februaridag vond ik het geheel een beetje *creepy*. Alsof ik in een rare film was beland."

Terug thuis kan Struyf de plek niet loslaten. Hij slaat aan het googelen en raakt steeds meer gefascineerd. "Dat is mijn werkwijze. Ik kom iets tegen in mijn leven en ga uitgebreid op onderzoek uit. In dit geval zelfs heel uitge-

breid, want ik heb me vijf jaar lang gedocumenteerd." Bovendien keerde hij meerdere malen terug naar Willard en bracht hij veel tijd met de inwoners door.

De vrucht van Struyfs werk heet *Finding Willard*, een filmische voorstelling waarmee hij zijn publiek meeneemt op zijn zoektocht. De seizoenen veranderen, de tijd verstrijkt en gaandeweg ontvouwt de geschiedenis van Willard zich. Voor een groot deel werd die bepaald door het psychiatrische ziekenhuis dat er anderhalve eeuw stond.

"Tot de jaren 70 was Willard een gemeenschap die alles samen deed: de patiënten leefden samen met de rest van het dorp en rond de kliniek stond geen hek. Het dorp was zelfvoorzienend: er waren faciliteiten op het gebied van kunst, cultuur, sport en spel en op de boerderij werd voldoende eten verbouwd. De patiënten werkten mee op het land. Heel utopisch."

Toch is er ook een andere kant, ontdekt Struyf. "Aanvankelijk sprak ik alleen met oud-werknemers. Toen ik ook ex-patiënten opspoorde, veranderde mijn beeld. Ze hadden traumatische dingen meegemaakt en vertelden hartverscheurende verhalen. Ik was behoorlijk gedesillustioneerd."

"Als je iets maar lang genoeg van één kant belicht, geloof je dat dat de werkelijkheid is", zegt Struyf in de voorstelling. Maar de werkelijkheid is complex en genuanceerd. Zeker in het geval van Willard.

"Ongetwijfeld zijn er mensen uitgebuit. De patiënten verrichtten onbetaald werk - een vorm van slavernij, volgens sommigen. De Amerikaanse overheid verbood dat dan ook in de jaren 70. Tegelijkertijd gaf dat werk de patiënten ook een gevoel van nut en waarde. Typerend is de anekdote van een patiënt die na het verbod de benen nam. Toen hij een dorp verderop werd aangetroffen, werd hij tot zijn verbazing teruggebracht naar de kliniek: 'Ik heb niks meer te zoeken in

Willard, want ik ben mijn baan kwijt', zei hij.

"Een voorstelling van anderhalf uur is veel te kort om recht te doen aan alle vijftigduizend patiënten die ooit in Willard hebben verbleven. Hoewel er in de anderhalve eeuw dat de kliniek bestond dingen zijn misgegaan, lijkt de intentie mij goed. Men probeerde tenminste om een gemeenschap te creëren waarin iedereen een plek had."

NAAR DE GEVANGENIS

Hoe gaan we om met mensen die afwijken van de norm? Struyf neemt het Amerikaanse dorp als voorbeeld. Op een aangrijpende manier verwerkt hij ook zijn persoonlijke leven in de voorstelling. Zo stemt *Finding Willard*, waarbij het publiek rond een maquette van het dorp zit en getuige is van elkaars emoties, tot nadenken.

"In het Engels heb je de uitspraak: *'Pull yourself up by your bootstraps'*. Dat is vaak onze mentaliteit, terwijl iedereen weet: je kan jezelf niet aan je laarzen omhoogtrekken. Dat maakt die uitdrukking zo ironisch. We verlangen het onmogelijke van mensen die om wat voor reden dan ook minder kansrijk zijn."

Uiteindelijk sluit de kliniek in Wil-

lard de deuren. Met de komst van medicatie wordt dit soort instituten overbodig, maar vooral ook te duur geacht. Het dorp krijgt er een gevangenis voor terug. "Cynisch", meent Struyf. "In steden als New York is er een verband tussen de afname van het aantal psychiatrische instellingen en het aantal mensen dat op straat leeft. Sommige oud-patiënten belanden in de criminaliteit en kwamen uiteindelijk met een omweg toch weer in Willard terecht: dit keer in een gevangenis."

De minisamenleving waar patiënten en personeel samen naar de film gingen, is niet meer. Maar zou zo iets ook in deze tijd kunnen? Misschien zelfs op veel grotere schaal? Struyf hoopt het: "Misschien denk ik er te romantisch over, maar in ieder geval wil ik met deze voorstelling in herinnering brengen: het kan, het heeft bestaan. *Finding Willard* is een pleidooi om goed voor elkaar te zorgen. Of zoals één van de inwoners zei: 'Het gaat erom hoe we met mensen, met elkaar omgaan.'"

Finding Willard toert vanaf 8 november door België.

'De patiënten hadden traumatische dingen meegemaakt en vertelden hartverscheurende verhalen. Ik was gedesillustioneerd'

TOM STRUYF
THEATERMAKER